

Den lokale historie i samspil med de naturvidenskabelige fag.

Undervisningsbeskrivelserne ligger nu offentligt tilgængeligt på gymnasiernes hjemmesider. De er interessant og inspirerende læsning.

I det forløbne skoleår har jeg haft lejlighed til at undersøge undervisningsbeskrivelser for fagene historie, kultur- og samfundsfag, teknologihistorie og samtidshistorie i Region Syddanmark.¹ for at finde ud af, hvilke lokale nedslag, vi bruger i historieundervisningen. På baggrund af undervisningsbeskrivelserne har jeg bedt en række kolleger fortælle, hvordan og hvorfor de arbejder med den lokale historie. Målet er dels at finde ud af, hvordan vi bruger det lokale nedslag i historieundervisningen og at dels at videreformidle historielærernes erfaringer til inspiration for både kolleger og museer. Arbejdet med den lokale historie rummer en mangfoldighed af muligheder alt afhængig af det enkelte gymnasiums geografiske placering. Denne artikels tema er erfaringer fra arbejdet med den lokale historie i samspil med de naturvidenskabelige fag. Artiklen bygger på uddrag af interview med fire historiekolleger og en museumsinspektør.

Interviewene vil, sammen med de øvrige interview og alt det materiale, de interviewede har stillet til rådighed, blive tilgængeligt på histories EMU side i et tema om lokalhistorie i historie og Kultur-og samfundsfag.

Dybbøl Banke: National identitet og nationale symboler med udgangspunkt i lokalområdet. Almen Studieforbereelse med historie, dansk og naturgeografi.

Mikkel Bencke er uddannet i historie og religion i 2005 og underviser på Sønderborg Statsskole. Han har boet i Sønderborg i 3 år.

Mikkel Bencke har både været på ekskursioner med eleverne til Historiecenter Dybbøl Banke og til Museet på Sønderborg Slot (Museum Sønderjylland). Desuden har han deltaget i et Almen Studieforbereelses forløb, der tog udgangspunkt i Dybbøl Banke:

”Det var i et AT-forløb, med naturgeografi, historie og dansk, hvor vi var oppe at kigge på skanserne og på mindesten. Der er en masse mindesten spredt ud over hele området.

Vi besøgte Dybbøl Mølle, fordi overskriften for AT-forløbet var ”National identitet og nationale symboler med udgangspunkt i lokalområdet”. Vi fik en rundvisning på Dybbøl Mølle og et foredrag om møllens historie og møllen som symbol. Omviseren fortalte, hvordan møllen er blevet brugt², for eksempel i Dybbølmærket³,

Der er en skæg udstilling af souvenirs på Dybbøl Mølle, med bl.a. Dybbølskeer.

Vi talte om: ”Hvorfor gør man det? Har souvenirs?”, ”Hvorfor producerer man dem?”, ”Hvorfor er der et marked for den slags?”

Bagefter gik vi rundt i landskabet og fandt nogle af mindestenene. Vi kiggede på udsigten og snakkede om, at det var Broagerland, de kunne se. Det var der, man skød fra. Min kollega med naturgeografi kunne så supplere med at fortælle om landskabet. ”Hvorfor ser landskabet ud, som det gør?”. I dansk var de nede på Sønderborg Slot at se på nogle af de historiemalerier, der er udstillet der⁴. Det fungerede rigtigt godt. På Dybbøl Mølle fik eleverne tre kvarters forelæsning. Det var en tidlig morgen, og det var enormt koldt, men omviseren kunne alligevel holde en 2.g’s opmærksomhed fanget. Han fortalte udførligt om Dybbøl Mølles betydning, om genforeningen og symbolikken omkring det. Om de nationale farver, om, hvordan man i lokalområdet plantede tulipaner i rød og hvid. Man måtte ikke

¹ De sidste nye af de tilgængelige, dvs. fortrinsvis sommereksamen 2008. I alt har jeg kigget på undervisningsbeskrivelserne fra 39 gymnasiale uddannelser i Region Syddanmarks jyske del.

² Der findes et katalog til udstillingerne: Inge Adriansen: Dybbøl Mølle – monument og museum.

³ <http://www.graenseforeningen.dk/artikel/3678>

⁴ Peter Jordt Jørgensen, Sønderborg Statsskole, har lavet et undervisningsmateriale til dem: 10 billeder af historien på Sønderborg Slot. Museet på Sønderborg Slot 2002

have flag oppe, men så kunne man lave et blomsterbed, der udtrykte det nationale. Det var den helt nære, menneskelige historie, vi fik deroppe, som eleverne syntes var spændende. Det var de eksempler, de nævnte bagefter. Det, at man går ud og planter tulipaner, eller hvad det nu var for en blomst, i de to farver. Når man gør sådan noget, må man have et behov for at signalere et nationalt tilhørsforhold.

Naturgeografi og historie supplerede hinanden for så vidt, at det er det samme landskab, vi kigger på, men det er jo noget helt forskelligt, vi kigger efter.

Min kollega så på: "Hvorfor er der en bugt ind her?", og i historie var fokus på, at det er den bugt, man har skudt ind over, og området her kunne man lave skanser i...

Da vi kom hjem, så vi Dansk Folkepartis Valgvideo ⁵ fra valget i 2007

Den varer 3 minutter, og en del af den er optaget på Dybbøl. Valgvideoen er meget interessant. Der er klip med kanoner, der er rettet ud i det fjerne, med Dannebrog, og med et skib, der sejler rundt på bugten hernede. Man kigger man hele tiden op på møllen. Lige pludselig klipper videoen over til noget med indvandring og ballade i København, mm. Vi kunne sammenligne den symbolværdi, der var omkring Dybbøl Mølle ved Genforeningen og den symbolværdi, man tillægger Dybbøl Mølle i dag. Hvorfor laver Dansk Folkeparti en video deroppe?

Den diskussion kunne vi også få."

Den lille og den store historie.

Mikkel Bencke har flere forskellige begrundelser for at arbejde med det lokale, uden for klasselokalet, i historieundervisningen:

"Jeg tror, det er vigtigt at lave afveksling i undervisningen. Jeg synes, det er godt for eleverne at komme ud af huset og se og mærke historien. Jeg prøver at åbne deres øjne for den verden, de går igennem. Og så er der selvfølgelig min faglige interesse for lokalhistorien: At den lille og den store historie spiller sammen. Det prøver jeg at gøre meget ud af at fortælle eleverne. Der er også mennesker i historien, og de bliver påvirket af det, der sker på makroplan. Det er også et argument for at bruge lokalhistorien."⁶

Nydam Mose, tværfagligt projekt biologi og historie.

Christian Bo Bojesen underviser i historie, oldtidskundskab og latin på Alssundgymnasiet i Sønderborg. Han er uddannet i 1974. Som historielærer har Christian Bo Bojesen været engageret i "The Baltic Sea Project" og udvekslingsarbejde i forbindelse hermed. Derudover er han engageret i lokalhistorisk arbejde, både organisatorisk og fagligt, bl.a. i Høruphav, hvor han har boet i 31 år.

I interviewet fortæller Christian Bo Bojesen både om undervisning i miljøhistorie, byhistorie og industrihistorie. Han inddrager kartografiske kilder og det lokale industrimuseum Cathrinesminde Teglværksmuseum i undervisningen. Arbejdsformen er gerne projektorienteret, og tilgangen inspireret af svenske Per Eliassons miljøhistoriedidaktik: "Hvem har taget beslutningerne?" Problemstillingerne er gerne lokale: Hvorfor lukkede Solofabrikken? Hvorfor blev der skovet voldsomt omkring Sønderborg i 1500 tallet? Christian Bo Bojesen bruger ofte en komparativ tilgang i undervisningen, f.eks. i forbindelse med udveksling med andre Østersøbyer. Det lokale nedslag perspektiveres: Sønderborg, Danmark, Europa.

⁵ <http://www.youtube.com/watch?v=jBSMiG94Es>

⁶ Læs om Dybbøl i: Inge Adriansen: En dynamisk kulturarv – Dybbøls 12 metamorfoser, trykt i Nordisk Museologi 2008, 1-2. Temanummer: Erindringskultur, politik og bevaring.

I nedenstående uddrag fortæller Christian Bo Bojesen om et lidt ældre projekt, der jo i dag ville være et oplagt AT emne:

”I Nydam Mose er det store problem, at bådene, fundene, er ved at blive ødelagt af padderokker, der gror med lange rødder ned igennem de arkæologiske levn. På den anden side er Nydam Mose en biotop. I dette projekt har jeg arbejdet sammen med en god kollega, som er biolog, Niels Kornum. Det var et af de første projekter, vi lavede.

Vi havde klassen i et par dage. Hjemme bombarderede vi dem simpelthen med data. Niels bombarderede dem med biologiske data, omkring hvad biotoper er, og politikken omkring det her område. Man skal bevare biotoperne.

Jeg bombarderede dem med historien om Nydam, helt tilbage fra båden, arkæologien i det, og så den betydning som Nydam Mose og båden har haft historisk op igennem tiden. De fik simpelthen det, som Niels og jeg kaldte data-input.

Det var selvfølgelig kraftigt lærerstyret hele vejen igennem.

Så tog vi dem ud på stedet en hel dag. Vadede igennem området. Derefter delte de sig ind i grupper. Vi var godt kørende med timer, fordi vores rektor gav os en mandag fast til de klasser, som vi kaldte BSP klasser. Der var kun en BSP klasse af gangen, fast et helt år i 1.g. Vi kunne derfor gå ind og arbejde tværfagligt. Det er forløberen for AT.

Da vi kom hjem fra mosen med alle tingene, som var totalt ubearbejdede, gik vi i gang med at lave et MindMap. Det arbejdede de med i lang tid. Vi havde store tavler og gule posters og alt kom op. Derefter kom det så i en pæn rækkefølge.

Klassen begyndte at rubricere det. Der var nogle, der ville kigge på, hvorfor Nydam Mose i det hele taget var blevet til en mose. Hvorfor ligger den der? Det her jeg jo ikke forstod på, men det er der andre, der har. Så må man indhente eksperter, geologer, vores kolleger, der kan belyse, hvad der egentlig sker fra istiden og op. Det er en side af det.

Der var andre, der kiggede på sammenhængen mellem mosen og det, som arkæologerne formoder har været samfundet omkring Nydam. Og de ressourcer, der har været. Så der var masser af emner. Det fandt eleverne selv ud af.

Derefter begyndte de at arbejde med stoffet.

På det tidspunkt skulle vi have en temadag på skolen om miljøhistorie. Der var selvfølgelig også andre inputs på dagen. Produktkravet til eleverne var simpelthen fremlæggelser, forklaringer af, hvad problemerne er.

Vi er så heldige, at vi har Nydam Selskabet.⁷

Nydam er jo lige præcis det, Per Eliasson foreslår som tilgang til miljøhistorie, et lokalt problem. Man kan prøve at se på, hvem der har truffet beslutninger op igennem tiden, og hvad man gør for at løse problemet. Hver gang, der bliver truffet en beslutning, dukker der et nyt problem op. Det var det første projekt lokalhistorie, som jeg lærte meget af⁸

Elevernes læring og lokalhistorien.

Hvorfor det egentlig er vigtigt at undervise i lokalhistorien? Christian Bo Bojesen svarer:

”For det første er det projektformen. Den er afgørende. Det ved vi jo i stigende grad. Det er ikke alt, der er egnet til projekt, men disse emner er egnet til projekt.

⁷ . <http://www.nydam.nu/index.htm>

⁸ Christian Bo Bojesen har haft glæde af at samarbejde med Nydam Selskabet www.nydam.nu

Vi kommer ud. Eleverne kan næsten se og lugte og tage historien med deres egne ører, øjne og hænder. De kommer selv til at arbejde med historien og til at kende og bruge lokalarkiverne.

Nu er det desværre gået lidt i stå med udvekslingerne på grund af gymnasireformen. Det er simpelthen pga. tidspresset. Så arbejder man bare med mindre projekter. Det behøver jo ikke være med udveksling hver gang, men det var det, der løftede det, syntes både jeg og eleverne.

De lokale projekter har en fordel i forhold til de forskellige elevtyper. Biologerne kan gå ud og måle forureningsgraden af forskellige områder, biotoper, eller byer osv. ved hjælp af lav. Nogle af de mere stille elever deltager aktivt. Det er jo et praktisk job, de skal undersøge. Hvis vi tager historie, det kan være Nydam, eller det kan være en by. Bare det, at de kommer ud, kan se, kan optegne: "Hvad er det her egentlig bygget af?" "Hvorfor ser det sådan ud?" osv.

Når de genkender de forskellige stilarter kan de kombinere det og begynde at sige: "Hvorfor ser de her huse sådan ud?" "Hvorfor er de bygget af tegl?"

Det er jo nok fordi sådan og sådan. Det begynder at sætte lidt skred i det der banalt hedder analyseniveau. Det er sådan set det. Det er en god form. Lokalhistorie er enormt interessant for dem. Alt er jo ikke succes historier. Man kan jo ikke heller ikke blive ved med at beskæftige sig med det lokale, men man kan gøre det sådan, at man løfter lokalhistorien og siger: "Hvor er vi i forhold til det omkringliggende?".

Lego, teknologihistorie i samspil med kemi.

Thøger Opstrup er opvokset i området omkring Vejle og har i en årrække undervist på Vejle Tekniske Skole (i dag SDE). Tidligere har han været med til at lave plast og plastteknikeruddannelsen på Den jyske Håndværkerskole. Blandt teknologihistorieundervisere er han kendt for sit arbejde med lokalhistorien. I interviewet fortæller han bl.a. om undervisning i "Broer og trafikplanlægning fra Ravninge til Storebælt", om Jellingestenens nedbrydning og om Lego:

"Lego er den virksomhed, jeg har brugt mest. Jeg holder utroligt meget af virksomheden. Det er grundlæggeren Godfred Kirk Christiansen, som er helten. Jeg kan godt lide, når man underviser, at der er nogle forbilleder, at der er nogle helte, at der er nogen, man kan identificere sig med.

Jeg bruger Jan Cortzens bog: LEGOmanden – historien om Godtfred Kirk Christiansen⁹. Den er egentlig en hyldestbog, men den har nogle kapitler, som er væsentlige i teknologihistorie: At vi henter teknologidelen af legoklodsens fra det tysksprogede område. Teknologisk er vi en del af den tyske kultur. Vi har simpelthen ikke kemisk teknologi herhjemme, der kan anvendes til sprøjttestøbning af plast.

Den håndværksmæssige del er dansk. Godtfred Kirk Christiansen gik jo på håndværkerskole i Haslev.

Den kreative side er meget, meget dansk. Kreativiteten bliver indbygget i selve produktet, med respekt for det enkelte menneske og det enkelte barns fantasi.

I bogen kan man se, hvordan grundlæggeren selv sidder på gulvet og leger med børnene. Han er sit produkt.

Han var en fantastisk leder. Det at han kan have en fællestillidsmand derude, som sagde, at han aldrig nogensinde havde oplevet at have ham som modpart. Det er fantastisk at kunne inspirere en hel egn. Der er en utrolig dynamik i den mand".

⁹ Børsens forlag 1996

Vi skal bringe tingene i forhold til os selv.

Motiverer det eleverne at arbejde med "Det lokale nedslag"? Thøger Opstrup svarer:

"Det er jo grundlæggende det, at vi prøver at gøre eleverne interesserede i den verden, vi er i. De nære ting skal ikke være en barriere, de skal være udgangspunktet for at man interesserer sig for verden. Det er et springbræt eller et fundament at være godt inde i det lokale, og at se det i sammenhæng med noget andet. Det er vigtigt, at man ikke er ligeglad med det samfund, der omgiver én. Jeg opfatter skolen som et af de væsentligste sociale fællesskaber, vi har. Den skal sandelig være rodfæstet i den kultur og den verden, og det samfund, man lever i, og derfor er det vigtigt, at man tager udgangspunkt i det, som lærer og som elev. For elever er det bedre, at man går fra nogle lokale emner, og så breder det ud til nogle større. Det er vigtigt, man gør det den vej. Det interessante rent indlæringsmæssigt er, at hukommelsen sidder meget tæt på følelserne. Det vil sige, at vi kun lærer noget, hvis vi har en følelse med. Det kan være smerte, det kan være glæde, det kan være vrede, og så videre. Hvis ikke vi bringer tingene i forhold til os selv, kan vi ikke huske dem. Og der kan det også være væsentligt, at man tager de lokale ting, tager det lokale udgangspunkt, den verden man er opdraget med. De fleste af mine elever i Vejle kom jo fra landområderne udenfor Vejle. Vejle var byen, men de kom fra landet. Typisk fra landbokulturen, og håndværkerkulturen. Og der havde de så fundet ud af, at det nu er det nødvendigt at få lært noget mere. Men det var den kultur, de var opdraget i. Så er det væsentligt at respektere den, tage udgangspunkt i den. At fortælle dem noget om den også. Og derudfra bygge videre"

Poul la Cour og vindmøllerne, teknologihistorie historie i samspil med fysik.

Underviserne i teknologihistorie på htx i Esbjerg inddrager konsekvent museer i undervisningen. Det kan være Bogtrykmuseet i Esbjerg, Industrimuseet i Horsens, Teknisk Museum i Helsingør, eller det mere lokale Paul La Cour Museum. Poul Vester Laursen, som jeg interviewede, er uddannet i statskundskab i 1995, og underviser i samfundsfag og teknologihistorie:

"En af mine elever fortæller, at hans bedstefar han har en vindmøllepark, han selv har lavet. Skal vi ikke ud og se den? spørger han.

Så siger jeg, det kan vi godt, men så skal vi også se Poul La Cour museet først. Museet vil gerne have besøg.¹⁰ Vi fik eleverne til at stille biler til rådighed og så betalte vi benzinen. I et af de gamle klasselokaler blev vi budt velkommen af formanden. Derefter så vi en film om Poul La Cours liv og virke, som var deres introduktion til museet. Til sidst blev vi vist rundt af en tidligere højskolelærer. . Stedet er ikke så stort, og ligger i lidt ydmyge lokaler, men det er okay.

Vi så blandt andet Poul La Cours arbejdsredskaber og noget om brint biler, som han ville lave forsøg med. Der er også en kraftudjævner, og så forklarede han om udjævning af vindens kraft. Efter at have set telegrafanordningen gik vi ned i kælderen for der var batterier og elektrolysekar til forsøg. Det store problem er at man ikke rigtig kan opbevare energien, og det har man jo stadigvæk som et problem.

Eleverne er teknisk dygtige og stiller tit begavede spørgsmål, så det er fint".

¹⁰ www.poullacour.dk

Museer i undervisningen.

I interviewet spurgte jeg Flemming Vester Lauen, hvorfor de netop i teknologihistorie brugte museumsbesøg så meget:

"Jeg er vildt begejstret for museumsbesøg, og det er mine kollegaer også. Det har noget at gøre med, at man gerne skal gøre sit fag levende. Eleverne går ikke så meget på museer, andet end når de bliver slæbt med af forældrene. Her kan vi få lavet nogle faglige oplæg, der er relevante i forhold til de emner, vi nu har. For at det ikke bare skal være teorinak, kun noget, der står i en bog, så skal det gerne også være levende. De får en helt anden oplevelse, når de kommer ud til museerne. Det kan fange ens historiske interesse at man kommer ud og ser det visuelt. Bagefter lægger jeg fotografier fra museumsbesøget ind på hjemmesiden. Så kan de bare gå ind og se det der. Ellers kan de godt glemme alle de ting vi har lavet"

Synspunktet uddybes i en mail:

"Jeg tror at det i høj grad også har noget med "traditionen" på htx at gøre. Nemlig, at vi er rimelig praktiske og anvendelsesorienterede, jf. det at eleverne i stort omfang arbejder i værksteder, og altså ikke kun er teoretiske. Hvis teknologihistorie skal "konkurrere" med værkstedsfagene (ift. elevernes interesse), er det oplagt at gøre undervisningen nærværende - og her er det så, at museumsbesøgene er "geniale":-)"

"Det lokale nedslag efter reformen".

Hvorfor er der egentlig ikke flere kolleger, der arbejder med det lokale nedslag eller det lokale museum efter reformen?

Museumsinspektør Inge Adriansen, Museum Sønderjylland - Sønderborg Slot, forklarer det således:

Mange gymnasielærere er mere indstillede på "den store historie". Mange har haft et skuldertræk til overs for lokalhistorien og "den lille historie." Præcis som i P. Munchs lærebogssystem i min gymnasietid. Alt, der omhandlede åndshistorie eller kulturhistorie, stod med småt, med "petit" og med halv linieafstand nederst på siden. Den politiske historie var derimod med væsentlig større skrift, for det var der, de betydningsfulde ting var, og det andet var blot småtingsafdelingen. Dette syn præger fortsat ret mange historikere i dag. De mangler forståelse for, at den store og den lille historie er lige vigtige, at de blander sig og virker op og ned, ind og ud. Samspillet mellem historierne på mikro- og på makroplan finder jeg særdeles spændende og igangsættende.

Er der tid til at arbejde med lokalhistorie, lokale museer mm. efter 2005 reformen?

Pr. mail svarer fagkonsulent Lene Jeppesen:

"I forhold til læreplanen for historie og KS er der intet der hindrer for at arbejde med lokalt stof såvel som globalt.

Kernestof kan lige så godt tage udgangspunkt i lokalhistorie" ...

"Indblik kan være indblik i lokalhistorien og ikke Danmarkshistorien generelt.

I KS kan det anvendelsesorienterede netop komme i spil med lokalhistorie.

De begrænsninger der er, er langt hen selvskabte.
Så hvis der ikke arbejdes med lokalhistorie - mikro historie vs. makrohistorie - så er det ikke læreplanens skyld! ”

Fremtiden, - eller: Hvordan kommer vi videre:

Historielærernes mantra er jo: At kende fortiden, for at forstå nutiden og være med til at påvirke fremtiden: I tidens løb er der taget mange gode initiativer for at styrke arbejdet med ”Det lokale nedslag” og museer i undervisningen, og der bliver der heldigvis stadigvæk..

Alligevel viser gennemgangen af undervisningsbeskrivelserne, at det er forholdsvis få kolleger, der inddrager det lokale nedslag i deres undervisning.

Den store forskel på tidligere initiativer og de muligheder, fremtiden byder på, er internettet.

På sigt bliver lokalstoffet i al sin mangfoldighed lettere at gå til pga. nettet.

Det bliver billigere og lettere at samle ressourcer, der er relevante for et lokalt område:

Det kan være større regionsdækkende museumssites, som f.eks. www.vimu.info og www.historiskatlas.dk.

Det kan også være initiativer på lokalt plan, som udvikling af en materialebank mm. mellem Alssundgymnasiet i Sønderborg, Sønderborg Statsskole og Museet på Sønderborg Slot. Idéen opstod i forbindelse med en dag, der var tilrettelagt af historielærere ved de to gymnasier om ”Sønderborg som ressource i historieundervisningen”.

I region Midtjylland er der et stort udviklingsprojekt i gang, med partnerskaber mellem museer og gymnasier. Projektet involverer allerede i løbet af de tre år, startperioden varer, 30 partnerskaber mellem gymnasier og museer i regionen. Projektet kan følges på www.intrface.dk

Historielærerforeningen afholder et regionalmøde i Region Syddanmark til efteråret, hvor netop inspiration til at arbejde med det lokale nedslag i undervisningen bliver temaet. Oplægsholdere bliver Tom Buk-Swienty og Peter Dragsbo, - og jeg får lejlighed til at fortælle mere om min undersøgelse og de relevante hjemmesider.